

Crna Gora
Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Broj: 01-128/22-513/3

Podgorica, 27.06.2022. godine

SEKTORSKA ANALIZA
za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2023. godini

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekućoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritene za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioriteta.

1. **OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO**
- 1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☒ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volontiranja	☐ zaštita životne sredine
☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☐ zaštita lica sa invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ nauka	☐ zaštita potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☐ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala

☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje):		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2023. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1. Navești prioritete probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Nakon usvajanja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, donošenja Strategije zaštite od nasilja u porodici juna 2011.za period 2011-2015 od strane Vlade Crne Gore, kao i potpisivanja Protokola o postupanju novembra 2011. godine, u Crnoj Gori je zaokružen zakonski i institucionalni okvir za djelovanje u ovoj oblasti. Sa ratifikovanjem Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprječavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici („Istanbulska konvencija“)22. aprila 2013. i njenim stupanjem na snagu 1. avgusta 2014. godine, Crna Gora je preuzela niz novih obaveza koje se tiču strukturne zabrane diskriminacije i sprovođenja principa „nulte tolerancije“ prema nasilju nad ženama i nasilju u porodici.

Na osnovu uvida u brojne analize i studije, zvanične i nezavisne izvještaje o sprovođenju Strategije zaštite od nasilja u porodici za period 2011-2015, može se zaključiti da je država Crna Gora uglavnom definisala zakonski i institucionalni okvir za sistemsko rješavanje nasilja u porodici, ali da brojni izazovi još uvijek postoje u ovoj oblasti. Izazovi se mogu svrstati u tri grupe: a) društvene vrijednosti i stepen javne svijesti kada je u pitanju nasilje, b) zaštita i podrška žrtvama nasilja i c) pristup pravdi i pravna zaštita žrtava.

Iako se u društvu polako formira svijest o ravnopravnosti kao željenoj društvenoj vrijednosti i sazrijeva razumijevanje o tome da se položaj žena mora poboljšati, u porodici su još uvijek prisutni partijski obrasci određen stepen tolerancije prema nasilju. Istraživanja pokazuju da su ljudi svjesni da je nasilje u porodici veoma prisutno, ali i da o njemu uglavnom čute. Većina ne razumije da je nasilje izabrano ponašanje i da je izraz moći i kontrole, a četvrtina ga čak smatra opravdanim, naročito kada su u pitanju bračni ili partnerski odnosi. Isti procenat građanstva smatra da je žrtva kriva jer izaziva nasilje svojim postupcima, kao i da je ostajanje u nasilnoj vezi njen lični izbor, pa samim tim i njena odgovornost. Iako su svjesni šta se dešava, članovi/ce šire porodice najčešće ne žele da se miješaju i nisu spremni da prijave nasilje. Tako su žrtve prinuđene da trpe, najviše iz straha za sopstvenu sigurnost i sigurnost djece, ali zbog činjenice da nisu ekonomski samostalne. Čak i kada prijave nasilje, žrtve često odustaju od gonjenja, jer nemaju snage da izadu na kraj sa zahtjevnim procedurama, strahom od nasilnika, nedostatkom podrške šire porodice i strepnjom da im institucije neće pomoći da trajno riješe problem. Zato se mnoge vraćaju nasilniku, naročito ako imaju djecu i ekonomski zavise od njega, što izaziva nove osude okoline i ponavljanje nasilja.

Istraživanje koje je sprovela Kancelarija Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava u okviru Programa „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti“, koji finansira Delegacija Evropske

unije u Crnoj Gori u 2017. godini govori o poražavajućim podacima o stavovima društva prema porodici i nasilju. Čak četiri od deset građana smatra da je prioritetnije očuvati brak naspram očuvanja prava pojedinca. Skoro dvije trećine građana (61%) smatra da je ovo važan problem, ali da nije među prioritetnim, a među građanima sa ovakvim stavom se češće od prosjeka ističu građani koji vjeruju da nije potrebno svaki slučaj nasilja prijaviti nadležnim institucijama. Za dvije trećine građana Crne Gore (67%) prijavljivanje slučajeva nasilja nadležnim institucijama češće vodi ka razvodu, odnosno ka razdaranju porodice nego ka očuvanju porodice. Dvije trećine građana koji su prethodno istakli da su lično upoznati sa slučajevima nasilja u porodici (68% od 30% ukupne populacije) ističe da je pokušao da pomogne žrtvi na neki način, dok je kod jedne trećine ove populacije ovakva reakcija izostala. Pružanje pomoći ovim žrtvama se najčešće odigravalo vaninstitucionalno – 47% građana navodi da je razgovaralo sa žrtvom ili i žrtvom i nasilnikom, 17% njih je savjetovalo žrtvi da se razvede, a 11% je direktno zaštitilo žrtvu. Sa druge strane, građani koji su prethodno naveli da nisu pružili pomoć žrtvama nasilja u porodici (32% onih koji su upoznati sa slučajevima, odnosno 10% ukupne populacije) opravdanje za izostanak reakcije najčešće nalaze u viđenju nasilja u porodici kao privatne stvari u koju se ne treba miješati.

U Crnoj Gori znatan procenat žena između 15 i 65 godina je bio izložen partnerskom nasilju: čak 42% žena koje su imale, ili sada imaju muškog partnera, tokom života je imalo iskustvo sa bar jednim od četiri ispitivana tipa partnerskog nasilja - psihičkim, ekonomskim, fizičkim ili seksualnim, a 18% tokom poslednjih 12 mjeseci prije istraživanja. Žene u Crnoj Gori najčešće su izložene psihičkom nasilju: 38% žena doživjelo je bar nekad tokom života bar neku formu ovog nasilja, a 16% u poslednjih 12 mjeseci prije istraživanja. Svaka peta žena doživjela je bar neku formu ekonomskog nasilja, a 8% u poslenjih 12 mjeseci prije istraživanja. Fizičko nasilje u bar nekom obliku doživjelo je 17% žena, a 3% tokom poslednjih 12 mjeseci. Najmanji procenat žena saopštio je iskustvo sa seksualnim nasiljem, 7% bar neku formu tokom života, a 3% u poslednjih 12 mjeseci. Za same žrtve iskustva nasilja češće predstavljaju traumatske događaje koje ne mogu same da prevaziđu. Uslijed straha od reakcija drugih ljudi, straha od nasilnika i osjećaja sramote i poniženosti, one se često ne usuđuju da o iskustvima nasilja razgovaraju sa bilo kim iz svoje okoline, što nerijetko samo pogoršava njihovo psihičko stanje, izoluje ih iz sredine i tako čini još zavisnijim od nasilnika. Stoga, potrebno je omogućiti žrtvama nasilja da o svojim iskustvima u sigurnoj i podržavajućoj atmosferi razgovaraju sa stručnjacima. Besplatan terapijski rad višestruko bi bio djelotvoran za žrtve, između ostalog osnažujući ih da prijave nasilnike i istraju u procesima.

Takođe, u sklopu ove analize rađeno je istraživanje o multisektorskom pristupu nasilju nad ženama, kao i o reagovanju institucija u slučajevima nasilja.

Na osnovu člana 82 stav 1 tač. 2 i 17 i člana 91 stav 2 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 25. saziva, na prvoj sjednici prvog redovnog (proljetnog) zasjedanja u 2013. godini, dana 1. marta 2013. godine, donijela je ZAKON O POTVRĐIVANJU KONVENCIJE SAVJETA EVROPE O SPRJEČAVANJU I SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI.

U Članu 1 ovog zakona potvrđuje se Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, usvojena 11. maja 2011. godine u Istanbulu, u originalu na engleskom i francuskom jeziku, i ista se daje u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na crnogorski jezik.

Prikliom predaie isprave o potvrđivanju, Crna Gora je u skladu sa članom 78 stav 2 tačka 1, a u vezi člana 30 stav 2 ove Konvencije izrazila sljedeću rezervu: "Crna Gora zadržava pravo da ne primjenjuje odredbu člana 30 stav 2 ove Konvencije budući da je u toku usklađivanje

nacionalnog zakonodavstva sa navedenom odredbom Konvencije." Ovaj član, obavezuje članice da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi omogućile žrtvama pravo na naknadu od učinilaca za svako krivično djelo iz ove Konvencije i navodi da će odgovarajuća državna naknada biće dodijeljena onima koji su zadobili ozbiljne tjelesne povrede odnosno onima kojima je narušeno zdravlje, ukoliko šteta nije pokrivena iz drugih izvora kao što je učinilac, osiguranje, odnosno državno zdravstvo i socijalno davanje. Navodi se i da to neće spriječiti članice da zahtijevaju povrat naknade od učinilaca, dokle god se vodi računa o bezbjednosti žrtve i da sve

mjere preduzete će obezbijediti dodjelu naknade u razumnom vremenskom roku.

Usklađivanje sa zahtjevima iz UN Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena i "Istanbulskom" konvencijom, kod nas je započeto donošenjem novih zakona, izmjenama i dopunama KZ, ZKP, Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, Zakona o prevenciji od nasilja u porodici, Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, kao i odgovarajućih podzakonskih akata (protokol i dr), zatim donošenjem strateških dokumenata i pratećih akcionih planova. Prema standardima Konvencije nasilje nad ženama i nasilje u porodici su važnije radnje koje zahtijevaju kažnjavanje efektivnim, proporcionalnim i odvraćajućim sankcijama, prilikom čije primjene treba uzeti u obzir težinu preduzetih kažnjivih radnji (čl. 45). Vršenje ovih radnji u javnosti ili privatno predstavlja grubo kršenje osnovnih ljudskih prava. Ovakav postulat, već dugi niz godina prihvaćen je i primjenjen u nacionalnim krivičnim zakonodavstvima Evropskih država, pa i Crne Gore.

Jedna od specifičnosti ove Konvencije odnosi se na obavezu države da podrži, podržava i uspostavlja djelotvornu saradnju sa udruženjima građana/ki, organizacijama civilnoga društva (član 9), što posebno dolazi do izražaja u obavezama koje se odnose na prevenciju od nasilja i zaštitu i vidove specijalne podrške ženama žrtvama nasilja i žrtvama nasilja u porodici.

Da bi ženama koje su žrtve nasilja i žrtvama nasilja u porodici bio olakšan pristup pravdi i da bi postupci pred sudom bili efikasniji, Konvencija traži da države obezbijede žrtvama pravo na pravni savjet i besplatnu pravnu pomoć, pod uslovima koje propisuje njihovo nacionalno zakonodavstvo (član 57), kao i da država obezbijedi ... "mogućnost za vladine i nevladine organizacije i savjetnike u oblasti nasilja u porodici, da pomognu i/ili daju podršku žrtvama, na njihov zahtjev, tokom istrage u vezi sa krivičnim djelima iz ove Konvencije." Član 55, stav 2.

Procjena koju je izradila grupa eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO) u sastavu Savjeta Evrope, a koja je zasnovana na informacijama dobijenim tokom različitih koraka u okviru postupka prve (osnovne) evaluacije, navedenog u članu 68. Konvencije, u skladu sa pisanim izvještajima (izvještaj države podnesen sa strane crnogorskih vlasti i dopunske informacije dostavljene od strane nekoliko NVO), dijalog na državnom nivou između grupe GREVIO i crnogorskih vlasti o izabranim temama kao i četverodnevnu evaluacijsku posjetu Crnoj Gori, ističe se ukupni napredak kojeg su postigle vlasti u Crnoj Gori u stvaranju zakonodavnog, političkog i institucionalnog okvira za sprječavanje i suzbijanje nasilja nad ženama.

GREVIO naročito pozdravlja uvođenje važnih zakona, akcionih planova i strategija koje se bave nekim od oblika nasilja nad ženama, posebno nasilja u porodici i navodi se da je najistaknutiji primjer je Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, koji je polazna tačka crnogorskog pristupa borbi protiv nasilja u porodici. Oni ističu da je od posebne važnosti što se zakonom uvodi prethodna odgovornost za djelo nasilja u porodici, sa glavnim ciljem da se omogući efikasnije reagovanje državnih organa na nasilje u porodici s obzirom da se mogućnosti obezbjeđene krivičnim zakonom smatraju izuzetno nezadovoljavajućim. Izuzetno važna novost je uvođenje, po prvi put, hitnih zaštitnih mjera kao što su zabrana pristupa ili ograničavanje pristupa kao i druga važna prava za žrtve nasilja u porodici, kao što je pravo na pravnu

pomoć. Najnovije izmene Krivičnog zakonika u skladu sa Konvencijom, su kriminalizacija (proглашavanje krivičnim djelom) svih oblika nasilja nad ženama, odnosno proganjanje, sakaćenje ženskih genitalija i prinudna sterilizacija.

Dok GREVIO pozdravlja korake ka potpunoj implementaciji Istarske konvencije, napominje da je najviše pažnje u zakonodavstvu i kreiranju politika fokusirano na nasilje u porodici. Mjere koje se bave ostalim oblicima nasilja nad ženama tek treba da postignu isti nivo sveobuhvatnosti, naročito po pitanjima prisilnog braka, silovanja i proganjanja.

Oni ističu da se čini da postoji jako malo ili nimalo preventivnih i zaštitnih mjera za žrtve silovanja i seksualnog nasilja, seksualnog uznemiravanja i prisilnog braka a nema ni specijalizovanih usluga podrške kao što su krizni centri za slučajeve silovanja niti sigurnih kuća za žrtve silovanja i seksualnog nasilja. Izgleda da se slučajevi silovanja izuzetno rijetko prijavljuju zbog društvenog žigosanja žrtava. Iskustva žrtava silovanja sa krivično-pravnim sistemom ukazuju na duboko ukorijenjene društvene stavove koji otežavaju efikasnost sudskih rezultata, što otežava već tešku situaciju okljevanja sa prijavljivanjem. Žrtve silovanja i seksualnih napada u Crnoj Gori najčešće ostaju usamljene i prepuštene pravosudnom sistemu za koga se pokazalo da nije posebno rodno osjetljiv.

Čini se da stavovi različitih krugova stručnjaka/inja, kao što su službenici zaduženi za sprovođenje zakona, sudije i socijalni radnici uglavnom oslabljuju reakciju na domaće nasilje kao i na sve druge oblike nasilja nad ženama.

Uprkos uvođenju standardizovanih procedura kao što je Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i brojnim obukama, izgleda da mnogi profesionalci minimiziraju nasilje čime potkopavaju poverenje žena prema organima vlasti i često pokazuju alarmantni nivo predasuda prema ženama i njihovim iskustvima sa rodno zasnovanim nasiljem.

Čini se da mnogi nisu svjesni dinamike nasilja u porodici i uticaju koji svjedočenje takvom nasilju može imati na djecu. Često pažnja ostaje koncentrisana na očuvanju porodice i mnogi su, čini se, vođeni vlastitim uvjerenjima o ženama žrtvama nasilja u porodici.

Stoga, ovaj izvještaj ukazuje na niz strukturnih problema koji imaju za rezultat nedovoljni nivo sprječavanja i zaštite žrtava domaćeg nasilja. Primjer toga su:

- stavovi prema ženama žrtvama domaćeg nasilja,
- česti pokušaji umanjivanja ozbiljnosti nasilja,
- upućivanje na alternativno rješavanje ovih sporova,
- kašnjenja u rješavanju predmeta porodičnog nasilja i
- nespremnost za izdavanje naređenja za zaštitne mjere.

Generalno, kako pokazuje percepcija među članovima širokog spektra relevantnih stručnjaka, ograničeno je razumijevanje rodne prirode nasilja u porodici, za koje se smatra da je izazvano bolestima zavisnosti počiniaca ili njihovih problema sa mentalnim zdravljem.

Programi sa ciljem promjene stavova i uvjerenja počiniaca porodičnog nasilja u vezi sa rodnom ulogama, ženama i moći, tek treba da se definišu i da postanu važna prekretnica u rješavanju suštinskih razloga zbog kojih muškarci koriste nasilje i kontrolu u svojim intimnim vezama.

U vezi percepcije i stavova tradicionalno ukorijenjenih kod javnosti, grupa GREVIO navodi rasprostranjenu potrebu za više dugoročnih i redovnih kampanja za rušenje postojećih tabua oko silovanja i seksualnog nasilja ali i kampanja za podizanje svijesti uopšte o oblicima

nasilja koje žene u Crnoj Gori, uključujući Romkinje i Egipćanke, trpe od ruku muškaraca. Takođe se poziva i na obnavljanje napora na razvijanju efikasnih mjera za obuku u svim fazama profesionalnog razvoja.

Pored toga, grupa GREVIO je utvrdila niz drugih oblasti u kojima su potrebna poboljšanja kako bi se potpuno uskladile sa obavezama predviđenim Konvencijom. Radi se, između ostalog, o potpunom eliminisanju diskriminacije sa kojom su suočene Romkinje i Egipćanke kada traže zaštitu od nasilja; o odgovarajućoj raspodjeli ljudskih i finansijskih resursa za politike, mjere i propise sa ciljem sprječavanja i suzbijanja nasilja nad ženama, jačanje mjera koje osiguravaju bezbjednost i potrebe djece žrtava i svjedoka porodičnog nasilja; o potpunoj primjeni disciplinskih mjera za okončanje nekažnjivosti službenika koji ne obavljaju svoje dužnosti i kraj prakse alternativnog rješavanja porodičnih sporova sa istorijom nasilja u porodici kao i o uvođenju sveobuhvatne procjene rizika i efikasnom sprovođenju multidisciplinarnog pristupa u obezbjeđivanju zaštite i bezbjednosti svim žrtvama.

Osim GREVIO i druge međunarodne i nacionalne organizacije i institucije analiziraju situaciju i daju svoje preporuke u ovoj oblasti. Tako su na primjer u izvještaju UN Komiteta za eliminiranje svih oblika diskriminacije žena (Komiteta CEDAW) o nasilju nad ženama, iz 2017. godine pozdravljene zakonodavne reforme u Crnoj Gori, posebno izmjene Zakona o ravnopravnosti polova kojem je cilj usklađivanje sa standardima Evropske unije i Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći (2015), a takođe je pohvaljeno i poboljšanje institucionalnog i političkog okvira kojem je cilj da se ubrza eliminisanje diskriminacije žena, kao i tadašnja Strategija za zaštitu od nasilja u porodici.

Međutim, CEDAW Komitet je izrazio zabrinutost zbog:

- ograničenog uticaja zakonodavstva na pravosuđe, policiju i civilno društvo (možda ukazuje na nepostojanje implementacije i političku volju);
- nedostatka implementacije zakonodavnog okvira za sprečavanje i kažnjavanje nasilja nad ženama usljed slabe međusektorske saradnje, nedovoljnih ljudskih, tehničkih i finansijskih resursa, niskog stepena rodne osjetljivosti među članovima pravničke profesije, vrlo malog broja izdatih naloga za zaštitu čak i nakon višestrukih prijava nasilja i porasta broja dvostrukih optužbi oba supružnika u slučajevima nasilja u porodici;
- blage kazne izrečene počiniocima rodno zasnovanog nasilja nad ženama, uprkos odluci Sudskog savjeta Crne Gore da sprovede strožije kazne.

U Studiji o nasilju nad ženama u Crnoj Gori koju je sproveo OEBS 2019. godine, navodi se da su stručnjaci i stručnjakinje intervjuisani u njihovom izvještaju, koji su generalno bili mišljenja da, iako zakoni dobro izgledaju na papiru, postoje problemi u vezi s tim kako se primjenjuju. Neki su stručnjaci i stručnjakinje istakli da, iako postojeći zakoni omogućavaju krivično gonjenje za sve vrste nasilja definisanih Istanbulsom konvencijom, u praksi različita tumačenja zakona ograničavaju njihovu primjenu i umanjuju krivično gonjenje počinioca. Oni su rekli da je fokus samo na nasilju u porodici, a ne na svim oblicima nasilja nad ženama, dodajući da partneri van bračnih zajednica nijesu posebno pokriveni zakonom. Takođe se navodi da su neki stručnjaci i stručnjakinje su izrazili mišljenje da postoje razlike u primjeni zakona kod različitih vrsta nasilja, tvrdeći da psihičko i seksualno nasilje i dalje nijesu prepoznati i krivično gonjeni kao fizičko nasilje. Oni su takođe rekli da postoje značajne geografske razlike u načinu sprovođenja zakona.

Iako je Crna Gora ratifikovala Istanbulsku konvenciju u 2013. godini 28, ne postoji sistematsko praćenje njenog sprovođenja ili prikupljanja podataka zasnovanih na polu. OEBS navodi da umjesto toga, način praćenja podataka obično određuju pojedine organizacije ili grupe

organizacija. NVO i međunarodna zajednica periodično sprovode ankete i analizu podataka kao što rade i državne institucije. Sadašnji način za prikupljanje podataka uključuju: Publikacije Zavoda za statistiku Crne Gore (MONSTAT), uključujući i „Žene i muškarce u Crnoj Gori“, pružaju podatke o nasilju u porodici koji omogućavaju djelimičnu komparativnu analizu jer su podaci su razvrstani po polu, ali ne pokazuju odnos žrtava i počiniaca; Ključne institucije koje se bave nasiljem u porodici, kao što su policija, službe socijalne zaštite, tužilaštvo i sudovi, imaju svoje načine za prikupljanje podataka koji nijesu neophodno metodološki usklađeni, ali pružaju pouzdane informacije. OEBS navodi da su neki ključni podaci su u javnom domenu, ali se ne obezbjeđuju na redovnoj osnovi ili ih ne obezbjeđuju sve institucije i zbog toga je teško dobiti tačne i provjerene statistike.

Nivo povjerenja ispitanika u policiju u OEBS izvještaju “Percepcija policije u Crnoj Gori”, koje je sprovedeno decembra 2020. godine, što značajno je primijetiti da istraživanje predstavljala drugi talas OEBS istraživanja na ovu temu – prvo je sprovedeno krajem 2019. godine, što je omogućilo poređenje pojedinih rezultata. Za potrebe izrade izvještaja i prikupljanja podataka sprovedeno je kvantitativno istraživanje na uzorku od 1007 punoljetnih ispitanika/a, 504 muškaraca i 503 žene. Kada se govori o spremnosti građana da prijave nasilje u porodici i kriminal, u slučajevima kada bi imali saznanje da se ove pojave odvijaju u njihovom okruženju, rezultati pokazuju da u odnosu na istraživanje sprovedeno 2019.god, zabilježen je određen porast broja onih koji bi prijavili nasilje u porodici sa zbirnih 74.8% na 80.2%. Ipak, ovako visok procenat valja uzeti sa rezervom, jer ispitanici nisu bili suočeni sa realnom situacijom u kojoj bi stvarno morali donijeti odluku i prijaviti osobu iz njihovog okruženja. Najveći broj ispitanika/ca tvrdi da bi u slučaju da imaju saznanje o nasilju u porodici ovu pojavu sigurno prijavili policiji – ovaj stav podržala je natpolovična većina od 55.2% anketiranih. Slijede oni koji bi vjerovatno prijavili – 25.0%, zatim oni koji vjerovatno ne bi prijavili ovakav vid nasilja - 10.3%, dok je svega 5.0% ispitanika istaklo da sigurno ne bi prijavilo nasilje. Statistički značajna razlika postoji jedino u pogledu starosti ispitanika. Naime, uočljiva je negativna korelacija, tj. što je ispitanik mlađi, to je veća vjerovatnoća da će prijaviti nasilje. Tako, kumulativno 86.2% ispitanika mlađih od 35 godina tvrdi da bi prijavilo nasilje u porodici, dok isto važi za 80.3% ispitanika koji imaju između 35 i 54 godine, te 74.2% onih koji imaju 55 ili više godina.

GREVIO je u svom izvještaju utvrdio niz prioriternih pitanja za crnogorske vlasti koja iziskuju potpuno usklađivanje sa odredbama Konvencije: Razviti odgovarajuće mogućnosti za finansiranje, kao što su dugoročni grantovi na osnovu transparentnih procedura nabavki kako bi se osigurao održivi nivo finansiranja ženskih nevladinih organizacija koje se bave specijalizovanim uslugama podrške za žene žrtve svih oblika nasilja; obezbijediti obavezne i sistematske obuke o različitim manifestacijama nasilja nad ženama i njegovim uzrocima, namijenjenih za sve profesionalne grupe koje dolaze u kontakt sa žrtvama, posebno za pripadnike organa reda, tužioce, sudije, socijalne radnike, nastavnike i zdravstvene radnike; sprovoditi redovne obuke u roku službe, koje će biti obavezne i zasnovane na protokolima i smjernicama za intervenisanje u slučaju svih oblika nasilja nad ženama; ubrzati rad na nacionalnom planu za poboljšanje specijalističkih usluga podrške žrtvama nasilja nad ženama i za obezbjeđivanje savjetovanja i podrške u celoj zemlji, u vezi sa svim oblicima nasilja sa stručnim osobljem obučenim za reakciju u delikatnim situacijama; uvesti mjere za podizanje svijesti da prisustvovanje prodičnom nasilju šteto utiče na djecu i obezbijediti odgovarajuće resurse za psiho-socialno savjetovanje te djece ; pomoću svih raspoloživih sredstva, kao što su protokoli, promjene u zakonima i obuka profesionalaca, obezbijediti poboljšanje operativne jasnoće u razgraničavanju prekršajne i krivične prirode djela nasilja u porodici kao i više odvrćajućih sankcija za prekršajno djelo porodičnog nasilja; osigurati brzi i objektivni

odgovor svih policijskih službenika u slučajevima porodičnog i drugih oblika nasilja nad ženama na osnovu potpunog poštovanja prava žena na život i fizički integritet; preduzeti praktične korake kao što su obuke u roku službe i mentorstva sa ciljem prevazilaženja ukorenjenih stavova, vjerovanja i prakse koje se suprotstavljaju sprovođenju zakonskih mjera kao odgovora nasilju u porodici; staviti na raspolaganje naređenja za zaštitu kao mjeru neposredne zaštite svim žrtvama porodičnog nasilja, bez obzira na optužujuću odluku tužilaštva ili pokretanje prekršajnog postupka; osigurati besplatnu pravnu pomoć za žrtve svih oblika nasilja nad ženama kao što je predviđeno Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći, a posebno proaktivnim mjerama kako bi se osiguralo informisanje žrtava o ovom pravu.

Sa tim u vezi i OEBS u svojoj studiji iz 2019. godine navodi preporuke za praćenje kako se zakon sprovodi i njegovo usklađivanje s Istanbulskom konvencijom. U dijelu koji se tiče specijalizovane službe za žene i aktivnosti za podizanje svijesti preporuke se navode za Ministarstvo finansija i socijalnog staranja: podrška nevladinim organizacijama koje vode skloništa u razvoju njihovog kvaliteta i kapaciteta u obezbjeđivanju dugoročne podrške i finansijske pomoći žrtvama. Implementirati jasne smjernice i standarde definisane u saradnji između države i nevladinih organizacija; u procesu licenciranja NVO uzeti u obzir znanje o značajnim pitanjima, postojećem iskustvu i stručnosti; obezbjeđiti programe za rad s počiniocima, kao dio koordiniranog odgovora zajednice; ženama žrtvama nasilja dati prioritet pri zapošljavanju i prilikom dobijanja stanova ili drugih smještajnih kapaciteta; sprovoditi kampanje informisanja i podizanja svijesti, posebno za žene iz siromašnih sredina.

Kao trenutno najproblematičniji segment postupanja po Protokolu o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja većina predstavnika institucija izdvojila je inicijalno zbrinjavanje žrtava i nedostatak resursa za to, kako novčanih tako i prostornih. Po mišljenju mnogih to je prelomni trenutak u kojem je važno pružiti podršku žrtvi, kako ona ne bi odustala od narednih faza procesa i vratila se nasilniku, usljed toga što joj nisu zadovoljene egzistencijalne potrebe. U skladu sa pomenutim glavni cilj projekta je da se žrtva ne vrati nasilniku, već da dobije adekvatnu zaštitu i podršku u vidu savjetovanja i terapije.

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
Ustav Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 001/07 i br. 038/13)	Ustav Crne Gore
Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti	Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti
Strategija zaštite od nasilja u porodici 2011-2015	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
Strategija zaštite od nasilja u porodici 2016-2020	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
Nasilje u porodici- Istraživanje	UNDP
Zaključna zapažanja o drugom periodičnom izvještaju Crne Gore	Komiteet za eliminaciju diskriminacije žena

Nacrt Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)	UNDP, UE WOMEN
---	----------------

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
Strategija zaštite od nasilja u porodici 2016-2020	Cilj 4: Poboľšan sistem institucionalne zaštite od nasilja u porodici Pokazatelj: Unaprijeđen sistem zaštite od nasilja nad ženama i porodičnog nasilja u skladu sa standardima koje propisuje Istanbulska konvencija i drugi potvrđeni međunarodni i regionalni instrumenti, uključujući servise opšte i specijalizovane podrške, ekonomsko osnaživanje žrtava nasilja i servise psihosocijalnog tretmana za učinioce nasilja.
Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)	Član 22: Specijalizovane usluge podrške 1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere da omoguće odnosno osiguraju, uz odgovarajuću geografsku rasprostranjenost, neposredne kratkoročne i dugoročne specijalizirane usluge podrške za svaku žrtvu koja je bila izložena bilo kojem djelu nasilja obuhvaćenog Konvencijom. 2. Članice će omogućiti odnosno osigurati specijalizirane usluge podrške za sve žene žrtve nasilja i njihovu djecu.
Nacrt Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)	Poglavljje 4 Aktivnosti za sprovođenje operativnih ciljeva
Završni izvještaj o realizaciji i ocjena efikasnosti Strategije zaštite od nasilja u porodici (2016-2020)	

CILJ 2: Poboľšani stručni kapaciteti i multidisciplinarni pristup u sprovođenju propisa iz oblasti zaštite od nasilja u porodici Pokazatelji: Povećan nivo znanja, vješitina i senzibiliteta profesionalaca/ki u institucijama /organizacijama zaduženim za sprovođenje propisa i unaprijeđen multidisciplinarni pristup u radu sa žrtvama i svjedocima nasilja u porodici.		
CILJ 3: Povećan nivo javne svijesti o nasilju nad ženama i nasilju u porodici Pokazatelji: Broj informativnih kampanja u kojima se javnost informiše o uzrocima, rasprostranjenosti i posljedicama nasilja, pravima žrtava i institucijama koje pružaju zaštitu, prikazan prema nosiocima, temama, teritorijalnom obuhvatu, vrsti kampanje i izvorima finansiranja.		

2.3. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenutih problema. Naveći konkretne mjerljive pokazatelje/indikatore za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
U Crnoj Gori, servisi i usluge opšte podrške pružaju se kroz sistem socijalne i dječje zaštite, zdravstvene zaštite i policije. Svaka od ovih institucija djeluje i pruža usluge u skladu sa svojim ovlaštenjima, kako opštoj populaciji, tako i žrtvama nasilja. Usluge u okviru socijalne i dječje zaštite su između ostalih i savjetodavno-terapijska i socijalno-edukativna usluga i usluga smještaja, koje se svrstavaju u	- Pružene usluge savjetovanja i terapije i smještaja u prihvatilište-sklonište kroz specijalizovane usluge. (100 žrtava) - Individualno i grupno savjetovanje i terapija sa 100 žrtava nasilja. - Poboľšani kadrovski kapaciteti NVO koje pružaju uslugu savjetovanja i terapije.	Izveštaji o aktivnostima i realizaciji projekata sačinjeni od strane NVO i MRSS.

specijalizovane usluge podrške za žrtve nasilja.

Service specijalizovane podrške, onako kako ih prepoznaje Istanbulska konvencija, pružaju ženske nevladine organizacije i njihov rad je uglavnom finansiran iz donatorskih sredstava.

NVO pružice usluge savjetovanja, terapije i druge usluge kako bi se prevazišla krizna situacija, a sve u cilju jačanja žrtve da istraje u svim fazama postupka protiv počinioca nasilja.

Dodatno, istraživanja su pokazala da žrtve nasilja imaju više povjerenja u NVO, te upravo ne mogu uticati na ohrabrivanje žrtava nasilja da postupak protiv počinioca nasilja dovedu do kraja.

Na ovaj način NVO koje ispunjavaju uslove iz Pravilnika o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga i uslove iz Pravilnika o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje, suspenziju i oduzimanje licence za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite moći će da pomognu svim žrtvama nasilja u porodici na adekvatan način i budu dio sistema socijalne zaštite.

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2023. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2023. godini	Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)
Poboljšan sistem institucionalne zaštite od nasilja u porodici Ojačane žrtve nasilja u porodici	Pružalac savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga i usluge smještaja u prihvatilište-sklonište dužan je da obezbijedi odgovarajući prostor i podršku, kao i osnaživanje korisnika. Žrtvama nasilja biće dostupne usluge individualnog savjetovanja, grupnog savjetovanja, kao i rad na jačanju žrtve. Žrtvama nasilja biće obezbijeđene usluge poverljivog lica. NVO će podići svoje kapacitete kako bi dobili licencu za pružanje usluge savjetovanja i smještaja u sklonište-prihvatilište.

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2023. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
Smještaj i savjetovanje za žrtve nasilja u porodici	300.000	Nadležnost Ministarstva rada i socijalnog staranja

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2023. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe

Žene žrtve porodičnog i rodno zasnovanog nasilja su glavni korisnici projekta, međutim osim žena to mogu biti i njihova djeca na koje nasilje ostavlja najveće posljedice.

Kao što je i istraživanje pokazalo čak 42% žena koje su imale, ili sada imaju muškog partnera, tokom života je imalo iskustvo sa bar jednim od četiri tipa partnerskog nasilja - psihičkim, ekonomskim, fizičkim ili seksualnim. U prosjeku, svaka deseta žena u Crnoj Gori je iskustila jedan oblik fizičkog nasilja. Istraživanje je pokazalo da više od polovine žena koje su pretrpjele fizičko nasilje potražilo je pomoć od nekoga. Ipak, među ženama koje se odlučuju da potraže pomoć i kod fizičkog nasilja najviše je onih koje se obraćaju porodici i prijateljima. Veliki broj uzimajući u obzir sve ispitivane oblike fizičkog nasilja, u prosjeku se više od polovine žena (52%) nije obratilo nikome za pomoć. Najveći broj žena ima i žena žrtava nasilja odbačene su od svoje porodice i nakon počinjenog nasilja nemaju gdje da budu smještene. Najveći broj žena ima i djeću. Iz tog razloga potrebno je imati sklonište za žrtve nasilja koje će pružiti žrtvama najbolje uslove kako bi se osjećale sigurno i kako bi im bila pružena najbolja pomoć.

Sa psihološkog stanovišta svim žrtvama nasilja potrebna je podrška i osnaživanje kako istrajale u borbi protiv počinioca nasilja i kako se ne bi nakon učinjenog nasilja vratile nasilniku. Prema istraživanju, četvrtina žena je iskusilo između jednog i tri ispitivana oblika psihičkog nasilja, a najučestaliji oblik psihičkog nasilja predstavlja insistiranje muških partnera da u svakom trenutku znaju gdje se one nalaze. Psihičke oblike nasilja žene trpe sa manjim ili većim stepenom kontinuiteta – u proseku za sve ispitivane oblike 70% žena ili više je izvestilo da ih je doživelo makar nekoliko puta tokom života. Žene u Crnoj Gori koje su bile ili jesu u ovom trenutku izložene psihičkom nasilju najčešće se u vezi sa ovim iskustvima ne obraćaju nikome za pomoć. Veoma mali broj žena obratilo se kako državnim institucijama tako i NVO za pomoć prilikom ovakvog vida nasilja. Iz tog razloga potrebno je osnaživati žrtve kako da se obrate za pomoć, tako i da se žrtvama pruži podrška na što bolji način.

Oba segmenta, dakle i smještaj i osnaživanje, dovode do više procesuiranih predmeta nasilja nad ženama i nasilja u porodici, a samim tim manji broj žena će se vratiti nasilniku. Ove usluge vrše se i u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti.

4.3. Naveći očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
10	
Smještaj i savjetovanje za žrtve nasilja u porodici	

4.4. Naveći najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa: Smještaj za žrtve nasilja u porodici

Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 20.000 EURA	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 60.000 EURA
--	--

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: *“Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa.”*

5. KONSULTACIJE SA ZAJNTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA
 5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovale u konsultacijama

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broj službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija
Smještaj i savjetovanje za žrtve nasilja u porodici	3	Mersiha Hasanbegović Biljana Vučetić Anđela Ivanović

Ovjera ministra:

Admir Adrović

Ime i prezime

Potpis

Admir Adrović